

BABEL

Muriel Barbery

ELEGANȚA
ariciului

Ediția a V-a

Traducere din limba franceză de
ION DORU BRANA

NEMIRA

MARX

(Preambul)

CINE SEAMĂNĂ DORINȚĂ

— Marx îmi schimbă total concepția despre lume, mi-a declarat azi-dimineață micul Pallières, care nu-mi adresează niciodată vreun cuvânt.

Antoine Pallières, moștenitor prosper al unei vechi dinastii industriale, e fiul unuia dintre cei opt patroni ai mei. Ultimă eructație a mării burghezii de afaceri — care nu se reproduce decât prin sughituri discrete și fără vicii —, era totuși profund încântat de descoperirea sa și mi-o împărtășea din reflex, fără măcar să-i dea prin minte că aș putea înțelege ceva din asta. Ce pot să înțeleagă masele truditore din opera lui Marx? Citirea ei e anevoioasă, limbajul — elevat, proza — subtilă, teza — complexă.

Și în momentul ăla e cât pe ce să mă trădez prosteste.

— Ar trebui să citești *Ideologia germană*, îi spun eu acestui cretin în hanorac verde-închis.

Pentru a-l înțelege pe Marx și a înțelege de ce n-are dreptate, trebuie să citești *Ideologia germană*. Este soclul antropologic pornind de la care se vor construi toate

îndemnurile la o lume nouă și pe care e înșurubată o certitudine majoră: oamenii, care se rătăcesc în dorințe, ar face bine să-și vadă de nevoile lor. Într-o lume în care hybrisul dorinței va fi redus la tăcere, se va putea naște o organizare socială nouă, curățată de lupte, de opresiuni și de ierarhiile nocive.

— Cine seamănă dorință culege opresiune, aproape că murmur, ca și cum m-ar asculta doar motanul meu.

Dar Antoine Pallières, a cărui respingătoare și embrionară mustață nu comportă nimic felin, mă privește, încurcat de cuvintele mele ciudate. Ca întotdeauna, sunt salvată de incapacitatea pe care o au ființele de a crede în ceea ce spulberă cadrele micilor lor obișnuințe mentale. O portăreasă nu citește *Ideologia germană* și ca atare ar fi incapabilă să citeze teza a unsprezecea despre Feuerbach. Mai mult, o portăreasă care îl citește pe Marx privește în mod obligatoriu cu coada ochiului spre subversiune, vândută unui diavol care se numește CGT¹. Că ea ar putea să-l citească pentru elevația spiritului este o contradicție pe care niciun burghez n-o concepe.

— Transmiteți-i salutări mamei dumneavoastră, mormăi închizându-i ușa în nas și sperând că disfonia celor două fraze va fi acoperită de forța unor prejudecăți milenare.

¹ Acronim pentru Confédération Générale du Travail, una dintre cele cinci mari confederații sindicale franceze (n. tr.).

2

MIRACOLELE ARTEI

Mă numesc Renée. Am cincizeci și patru de ani. De douăzeci și șapte de ani sunt portăreasă la nr. 7, rue de Grenelle, o frumoasă casă boierească cu o curte și grădină interioare, împărțită în opt apartamente de mare lux, toate locuite, toate gigantice. Sunt văduvă, scundă, urâtă, dolofană, am bătăături la picioare și, dacă e să mă iau după unele dimineți mai neplăcute, o răsuflare de mamut. N-am studii, am fost întotdeauna săracă, discretă și insignifiantă. Trăiesc singură cu pisica mea, un motan mare și leneș, care nu are nicio particularitate notabilă, decât că-i miros urât labele când e contrariat. Nici el, nici eu nu facem deloc eforturi pentru a ne integra în hora semenilor noștri. Cum sunt rareori amabilă, deși întotdeauna politicoasă, nu-s îndrăgită, dar sunt totuși tolerată deoarece corespund atât de bine cu ceea ce în opinia generală a devenit paradigmă a portăresei de imobil, și anume că sunt una dintre numeroasele rotițe care fac să funcționeze marea iluzie universală potrivit căreia viața are un sens ce poate fi ușor descifrat.

Și dat fiind că stă scris undeva că portăresele sunt bătrâne, urâte și acre, e de asemenea gravat cu litere de foc pe frontonul aceluiași firmament imbecil că portăresele au pisici fricoase, grase, care moțăie toată ziua pe perne cu huse croșetate.

La același capitol, se spune că portăresele se uită tot timpul la televizor în timp ce pisicile lor grase moțăie și că holul imobilului trebuie să miroasă a rasolul, supa de varză sau iahnia de fasole gătite în casă. Am însă șansa nemaipomenită de a fi portăreasă într-o reședință de mare *standing*. Mi se părea atât de umilitor să trebuiască să găsesc aceste feluri infame, încât intervenția domnului de Broglie, consilierul de stat de la etajul întâi, pe care cu siguranță a calificat-o în fața soției sale drept politicoasă, dar fermă, și care viza eliminarea din existența comună a acestor izuri plebee, a fost o ușurare imensă pe care am disimulat-o cât am putut mai bine sub aparența unei obediențe silite.

Asta era acum douăzeci și șapte de ani. De atunci, în fiecare zi, merg la măcelar și cumpăr o bucată de jambon sau de ficat de vițel, pe care o îndes în plasă între pachetul de tăieței și legătura de morcovi. Etalez cu complzență aceste merinde de sărăntoc, având caracteristica nobilă de a fi inodore, fiindcă eu sunt săracă într-o casă de bogați, pentru a alimenta concomitent clișeul consensual și pe motanul meu, Léon, care nu-i gras decât de pe urma acestor mese ce ar fi trebuit să-mi fie destinate și care se îndoapă zgomotos cu afumătură de porc și macaroane cu unt, în timp ce eu pot să-mi potolesc foamea fără perturbații olfactive și fără să bănuiască nimeni nimic cu privire la propriile-mi înclinații culinare.

Mai dificilă a fost problema televizorului. Pe vremea defunctului meu soț, mă obișnuisem totuși, întrucât constanța cu care se uita el mă scutea de corvoadă. Zgomotele aparatului răzbăteau în holul casei și asta era de-ajuns pentru a statornici jocul ierarhiilor sociale în privința cărora, odată cu decesul lui Lucien, a trebuit să-mi bat capul pentru a le menține aparența. Pe când trăia, mă despovăra de nedreapta obligație; mort, mă lipsea de incultura lui, indispensabil zid de apărare contra suspiciunii celorlalți.

Am găsit soluția grație unui non-buton.

O sonerie legată la un mecanism cu infraroșu mă avertizează acum de câte ori trece cineva prin hol, făcând inutil orice buton pe care trecătorii să trebuiască să apese pentru a-mi semnala prezența lor, deși sunt foarte departe de ei. Căci în aceste ocazii stau în camera din fund, cea unde îmi petrec cea mai senină parte din timpul meu liber și unde, protejată de zgomotele și mirosurile pe care mi le impune condiția mea, pot trăi după pofta inimii, fără a fi privată de informațiile vitale oricărei santinele: cine intră, cine iese, cu cine și la ce oră.

Astfel, locatarii care traversau holul auzeau sunetele înfundate prin care se recunoaște un televizor în funcțiune și, mai degrabă din lipsă decât din prisos de imaginație, își făceau imaginea portăresei afundate în fotoliul din fața aparatului. Eu, închisă în bârlogul meu, nu auzeam nimic, dar știam dacă trece cineva. Atunci, din odaia învecinată, prin ferestruica rotundă care dă spre scări, ascunsă în spațiile perdelei de muselină albă, mă informam discret despre identitatea trecătorului.

Apariția videocasetelor și, mai târziu, a zeului DVD, a schimbat radical lucrurile în ceea ce privește fericirea mea. Cum e puțin obișnuit ca o portăreasă să se delecteze cu *Moartea la Veneția* și ca din gheretă să răzbată muzică de Mahler, am dat iama în economiile conjugale, atât de greu adunate, și am cumpărat un alt aparat pe care l-am instalat în ascunzătoare. În timp ce, garant al clandestinității mele, televizorul din gheretă răgea, fără să aud neroziile pentru creiere de moluște, eu mă extaziam, cu ochii în lacrimi, în fața miracolelor Artei.